

РЕЦЕНЗІЯ

**доктора економічних наук, професора,
професора кафедри менеджменту
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова
Бойко Євгенії Олександрівни
на дисертаційну роботу Ващиленко Артема Миколайовича
«Організаційно-управлінські механізми інноваційного відновлення
регіональних бізнес-процесів в умовах глобальних викликів та загроз»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності
073 – «Менеджмент»
у галузі знань 07 – «Управління та адміністрування»**

Актуальність теми дослідження

В умовах безпрецедентного посилення геополітичної нестабільності та системних макроекономічних шоків традиційні підходи до управління регіональним розвитком втрачають свою спроможність. Захист та відновлення вітчизняного бізнес-середовища вимагають переходу від політики пасивного виживання до стратегії активного інноваційного оновлення. Ключовим завданням на цьому шляху є докорінна модернізація регіональних бізнес-процесів, яка дозволить забезпечити сталий розвиток територіальних громад навіть у кризові періоди. Успішне вирішення цієї проблеми безпосередньо залежить від формування гнучких організаційно-управлінських механізмів, здатних оперативно реагувати на зовнішні загрози.

Особливого значення набуває пошук альтернативних шляхів розвитку, зокрема впровадження шерингових моделей та максимальне залучення науково-технологічного потенціалу регіонів. Проте практична реалізація таких інновацій часто гальмується через брак дієвих інструментів взаємодії між органами місцевого самоврядування, наукою та підприємництвом. Додаткової актуальності дослідженню додає необхідність адаптації українських бізнес-систем до європейських стандартів сталого розвитку в рамках євроінтеграційних процесів. Отже, розроблення прикладних моделей, спрямованих на мінімізацію трансакційних витрат та підвищення антикрихкості локальної економіки, є вкрай своєчасним. Усе це зумовлює високу теоретичну та практичну значущість обраного напрямку дослідження в сучасних реаліях.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність, новизна та практичне значення

Провівши глибокий аналіз дисертаційної роботи Ващиленка Артема Миколайовича, чітко видно логічність розкриття проблематики дослідження, яке відображено в меті та завданнях даної роботи. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій є важливим фундаментом для інноваційного відновлення регіональних бізнес-процесів в умовах глобальних викликів та загроз.

Отримані результати підтверджуються широким використанням публікацій вітчизняних і зарубіжних авторів за темою дослідження. Вище сказане підтверджується апробацією здобувачем результатів дослідження на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, а також успішним прийняттям до друку в наукові журнали з економічних наук, серед яких є фахові видання України та зарубіжжя.

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи ґрунтуються на використанні достатньо широкої інформаційної бази, а саме: наукових працях українських і зарубіжних дослідників щодо аналізу організаційно-управлінських механізмів інноваційного відновлення регіональних бізнес-процесів в умовах глобальних викликів та загроз та їх практичного застосування, законодавчих актах, методичних і нормативних матеріалах практичного характеру, даних Державної служби статистики України, міністерств і відомств України, матеріалах конференцій і семінарів, монографії, збірниках та наукових статтях, інтернет-ресурсах.

Наукова новизна одержаних результатів. У дисертаційному дослідженні представлено теоретико-методичні підходи та практичні рекомендації щодо удосконалення теоретичних і методичних підходів до оцінювання інноваційного відновлення регіональних бізнес-процесів в умовах глобальних викликів та загроз, а також у набутті подальшого розвитку концепцій і інструментів, організаційно-управлінських механізмів, що раніше застосовувалися лише частково або в інших контекстах, зокрема:

- удосконалена стратегія сталого розвитку Миколаївської міської територіальної громади, що на відміну від існуючої, є адаптивним інструментом специфічних організаційно-управлінських передумов розвитку, що базуються на принципах блакитної та цифрової економіки, містить підстратегії реалізації (фінансування, залучення міжнародних донорів та грантів, енергоефективності, залучення венчурного фонду, цифровізації, перекваліфікації та утримання людського капіталу, інноваційного розвитку, глибокої переробки продукції). Перевагою запропонованої стратегії є те, що безпековий компонент стає драйвером інновацій, а нові кластери (морські дрони, системи дистанційного розмінування) забезпечать сталий розвиток громади (розділ 3, п.п.3.3.);

- удосконалена адаптивну модель залежності відновлення бізнес-процесів від рівня цифровізації, яка на відміну від традиційних моделей, враховує дані інтегрованого показника рівня відновлення бізнес-процесів на порівнянні здатності регіонів генерувати обсяг реалізації відносно наявного трудового ресурсу та рівня цифрової трансформації. Запропонована модель дозволяє фокусуватися на фізичній відбудові інфраструктури, а також на пріоритетності цифрової трансформації інституційного середовища, містить дорожню карту та матрицю управлінських рішень для керівників територіальних громад (розділ 3, п.3.2);

- набули подальшого розвитку теоретико-методичні підходи інноваційного відновлення бізнес-процесів, що, на відміну від існуючих, передбачають не використання базових показників, а створення якісно нової

структури бізнес-процесів. Вони інтегрують принципи пріоритету цифровізації та безпеки як системну властивість, що дозволяє бізнесу залишатися функціональним навіть за умов фізичного руйнування інфраструктури. Застосування шкали бажаності Е. Харрінгтона в управлінні бізнес-процесами через її адаптацію до умов посткризового відновлення (розділ 1, п.1.3);

- набули подальшого розвитку дані розрахунків продуктивності праці суб'єктів господарювання за регіонами, що дозволяють оцінити «якість» бізнес-процесів у регіонах не за можливістю росту доходів як результат технологічного прогресу, а не просто впливу інфляційного чинника. Це дозволило сформулювати підхід до типізації регіонів за рівнем «цифрового розриву» та динамікою відновлення, що дозволяє забезпечити життєздатність бізнесу через «цифрову мобільність» та незалежність операційних процесів від фізичної локації активів в умовах воєнних викликів (розділ 2, п.2.1).

Теоретико-методологічні та науково-практичні рекомендації впроваджено в діяльність: Всеукраїнською громадською організацією “Українська асоціація центрів підтримки бізнесу” (довідка 2306/01-001 від 23.06.2026 року) та ТОВ “Центр підтримки бізнесу” (довідка 2406/01-001 від 24.06.2026 року). Теоретико-методичні підходи інноваційного відновлення регіональних бізнес-процесів впроваджено в освітній процес Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова.

Отже, дисертаційна робота Ващиленка Артема Миколайовича містить достатню обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, є достовірною та має практичне значення.

Повнота викладення положень дисертації в опублікованих працях

За темою дисертації опубліковано 12 наукових праць загальним обсягом 4,59 авторських аркушів (особистий внесок 2,56 д.а.), з них 6 у фахових виданнях України, у тому числі 1 стаття, що включена до наукометричних баз Web of Science, та 6 у виданнях, що мають апробаційний характер.

В оприлюднених наукових працях основні положення дисертаційної роботи та результати дослідження висвітлено з достатньою повнотою. Характер видань і зміст опублікованих наукових праць відповідають чинним нормативним вимогам щодо повноти висвітлення отриманих результатів дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 – «Менеджмент». Публікації здобувача висвітлюють основні наукові положення дисертації, які автор виносить на захист.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

За результатами ґрунтовного вивчення рукопису дисертаційної роботи та опублікованих наукових праць автора, а також аналізу наданого автором звіту щодо перевірки тексту рукопису електронним сервісом, порушень академічної доброчесності не було встановлено. Використані здобувачем окремі ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертаційної роботи

Враховуючи достатній рівень обґрунтованості переважної більшості теоретичних та методичних питань, висновків, рекомендацій та пропозицій, слід відзначити певні недоліки, окремі дискусійні та недостатньо аргументовані положення:

1. Організаційно-управлінські механізми, описані в роботі (розділ 1, п.1.2.), здебільшого орієнтовані на реактивне управління — тобто на подолання наслідків криз, що вже настали. Водночас у теоретико-методологічній частині бракує розробки проактивних інструментів: системи раннього попередження (early warning системи) та індикаторів експрес-моніторингу зовнішніх загроз, які б дозволили регіональному бізнесу готуватися до шоків заздалегідь.

2. При дослідженні інфраструктурного потенціалу відновлення (розділ 2, п.2.2) автор детально розглядає внутрішній науковий та матеріальний потенціал регіонів, але недостатньо аналізує можливості інтеграції в міжнародні програми підтримки (наприклад, фонди ЄС чи програми ООН). Крім того, поза аналізом залишилися специфічні організаційні аспекти транскордонної релокації бізнес-процесів, що є актуальними для прикордонних областей.

3. Застосований автором аналітичний інструментарій оцінки стану бізнес-середовища базується переважно на статичних звітних показниках минулих періодів (розділ 2). Проте в умовах перманентних глобальних загроз та високої динамічності середовища оцінювання має здійснюватися в режимі реального часу, що вимагає від автора обґрунтування використання методів динамічного та предиктивного (прогностичного) аналізу.

4. Пропонуючи тотальну цифровізацію як універсальний драйвер оновлення бізнес-процесів (розділ 2, п.2.1), автор не враховує глибокий розрив у ресурсах між великим корпоративним сектором та малим і середнім бізнесом (МСБ) у регіонах. Запропоновані управлінські моделі не містять специфікованих інструментів підтримки саме для МСБ, який має значно менший фінансовий та технологічний запас міцності для швидкого цифрового реінжинірингу.

5. Обґрунтовуючи стратегічні напрями сталого розвитку громад (розділ 3, п.3.2), автор фокусується на мінімізації витрат та використанні внутрішніх ресурсів, проте поза увагою залишаються сучасні фінансові інструменти відновлення. Робота суттєво виграла б, якби в межах організаційно-управлінських механізмів було запропоновано інструментарій залучення альтернативного капіталу, такого як краудфандинг, муніципальні облігації чи механізми державно-приватного партнерства (ДПП) для фінансування локальних інновацій.

Висловлені зауваження суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи. Вона є самостійним дослідженням з актуальної проблеми, розв'язання якої має вагоме значення для подальшого розвитку економіки.

Загальна оцінка дисертаційної роботи

Дисертація Ващиленка Артема Миколайовича на тему: «Організаційно-управлінські механізми інноваційного відновлення регіональних бізнес-процесів в умовах глобальних викликів та загроз» є цілісною, завершеною науково-дослідною роботою, виконаною на актуальну тему, містить теоретичні, методологічні та практичні розробки щодо вирішення прикладного завдання з розробки науково-методичних та науково-практичних рекомендацій, спрямованих на інноваційне відновлення регіональних бізнес-процесів в умовах глобальних викликів та загроз.

Роботу позитивно відрізняють продумана структура, чіткість і логічність розв'язання проблеми дослідження, обґрунтованість та аргументованість методів і підходів щодо вирішення поставлених завдань.

Аналіз змісту дисертаційної роботи, друкованих праць за темою дослідження дозволяє зробити висновок, що усі пункти наукової новизни, які заявлені, належним чином відображені у роботі. Дисертаційна робота за науково-теоретичним рівнем, практичною та науковою цінністю, основними результатами обґрунтованості, положеннями, за кількістю публікацій та дотриманням принципів академічної доброчесності відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21 березня 2022 року; № 502 від 19.05.2023; № 507 від 03.05.2024), а її автор, Ващиленко Артем Миколайович, заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 – «Менеджмент».

Рецензент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова

... Євгенія БОЙКО

Артем д.е.н., проф. Є. Бойко завідує

Вчений секретар

С. Юшка

